

2018-04-01

บทสัมภาษณ์: การพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์และภูมิวัฒนธรรมของเมือง

เสาวนีย์ วิจิตรโกสุม

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej>

Part of the [Environmental Sciences Commons](#)

Recommended Citation

วิจิตรโกสุม, เสาวนีย์ (2018) "บทสัมภาษณ์: การพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์และภูมิวัฒนธรรมของเมือง," *Environmental Journal*: Vol. 22: Iss. 2, Article 7.

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej/vol22/iss2/7>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Environmental Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

บทสัมภาษณ์

การพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์ และภูมิวัฒนธรรมของเมือง

การพัฒนาเมืองในปัจจุบันและแนวโน้มในการพัฒนาเมืองในอนาคต มักมุ่งเน้น ความหรูหรา ความทันสมัย การออกแบบภูมิทัศน์ของเมืองจึงมักเป็นไปในรูปแบบของรูปทรงที่ล้ำสมัย จนทำให้เมืองแลดูไม่มีชีวิตชีวาและขาดการเชื่อมโยงกับรากเหง้าของชุมชน

วันนี้เราจะมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองที่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและรากเหง้าของเมือง ซึ่งเป็นการพัฒนาเมืองตามภูมิวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของเมือง โดย **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เกริก กิตติคุณ** ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบภูมิทัศน์เมือง จะมาร่วมพูดคุยให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาเมืองบนพื้นฐานของอัตลักษณ์ ภูมิทัศน์ และจิตวิญญาณของเมือง รวมทั้ง ประเด็นปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาเมืองตามแนวคิดดังกล่าวของประเทศไทย

บทสัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เสาวนีย์ วิจิตรโกสม**

อัตลักษณ์และภูมิวัฒนธรรมของเมืองคืออะไร มีความสำคัญอย่างไร

อัตลักษณ์เมือง เป็นคำที่ไม่คุ้นเคยกันนักสำหรับคนทั่วไป และเป็นคำที่มักใช้กันเฉพาะในวงวิชาชีพทางสถาปัตยกรรม หากอธิบายให้เห็นภาพง่าย ๆ อัตลักษณ์ของเมือง จะหมายถึง คุณค่าของความเป็นตัวตน ที่แสดงลักษณะเฉพาะพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งสะท้อนคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สรรค์สร้าง ปรากฏความสำคัญทางประวัติศาสตร์ การอยู่อาศัย ประเพณี และวัฒนธรรม ที่มีการสืบทอดมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาของผู้คนแต่ละบริบทเชิงพื้นที่

นอกจากนี้ อัตลักษณ์เมือง มักเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องกับคำว่า “ภูมิทัศน์เมือง” ซึ่งเป็นคำแปล ที่มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Urban Landscape” หรือ “Townscape” ที่เกิดจากการรวมกันของคำว่า Urban หรือ Town ที่แปลว่า “เมือง” ซึ่งเป็นคำที่ใช้แสดงลักษณะพื้นที่หนึ่ง ๆ ที่ถูกล้อมรอบด้วยกำแพง หรือ เป็นพื้นที่ในเขตรัศมีที่แยกตัวจากพื้นที่ชนบท รวมทั้ง เป็นพื้นที่ที่มีแบบแผนในการจัดองค์การบริหารจัดการภายในพื้นที่อย่างเป็นระบบ และคำว่า Landscape ที่แปลว่า “ภูมิทัศน์” หมายถึง การรับรู้สภาพแวดล้อมภูมิประเทศ ทั้งที่ปรากฏตามจริงและภาพลักษณ์ในจิตใจของมนุษย์ที่รู้สึกได้

ถึงแม้ว่า คำว่า อัตลักษณ์ของเมือง จะเป็นคำที่ไม่คุ้นเคยกันนัก แต่การสร้าง ความเข้าใจตามความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ ซึ่งมีความคาบเกี่ยวกับภูมิวัฒนธรรมของเมือง

นั้น ๆ ย่อมช่วยให้ผู้คนเห็นคุณค่าของความงดงามของเมืองที่เกิดจากการใช้ธรรมชาติ และการ
สรรสร้างของมนุษย์ เพื่อปั้นแต่งเมืองแต่ละเมืองให้เกิดความสวยงามที่แตกต่างกันได้

ในต่างประเทศ เมืองท่องเที่ยวมักมีอัตลักษณ์เมืองที่แตกต่างกันเพื่อดึงดูดใจนักท่องเที่ยว
รวมทั้ง เมืองเก่าหลายแห่งในยุโรป ที่เน้นการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม การผังเมือง และวิถีชุมชนเมือง
เพื่อให้เกิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมที่สร้างบริบทเมืองที่ชัดเจน ส่วนในประเทศไทย การสูญเสียอัตลักษณ์
เมืองเกิดจากกระแสการพัฒนาที่มีมากกว่าความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและความเป็นมา
ของชุมชน ความเป็นบริบทเมืองที่เชื่อมโยงกับรากเหง้าของชุมชนจึงเลือนหายไป เมืองต่าง ๆ จึง
ให้ความรู้สึกหรือสะท้อนภาพที่เห็น ที่ไม่มีความแตกต่างกันของเมืองต่าง ๆ ยกตัวอย่างที่เห็นได้
ชัดเจน เมื่อเราพิจารณาอัตลักษณ์เมืองเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่าง ๆ จึงพบการสร้าง
กระแสวิถีการท่องเที่ยวแบบจัดฉาก การสร้างให้เมืองมีวิถีชีวิตแบบย้อนยุคท่ามกลางสถาปัตยกรรม
เก่าที่หลงเหลืออยู่ โดยใช้คำว่า พิพิธภัณฑสถานมีชีวิต มากกว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวบนฐานของ
การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนในพื้นที่ ดังนั้น การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมืองที่จัดฉาก
ขึ้น จึงเป็นเพียงอัตลักษณ์ที่ฉาบฉวย และขาดความยั่งยืน

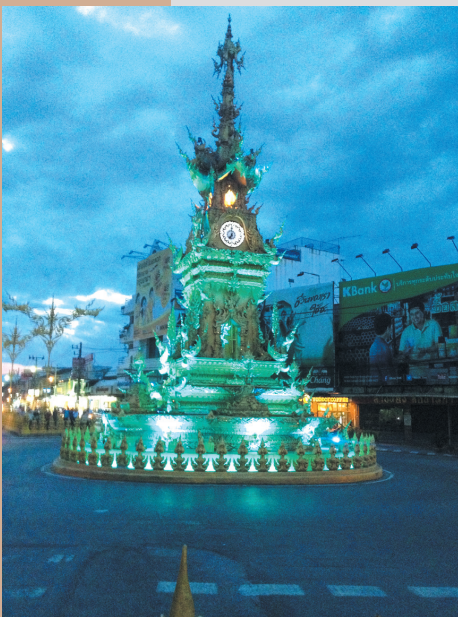
การพัฒนาเมืองหรือการพัฒนาพื้นที่ตามอัตลักษณ์ของเมือง มีผลอย่างไร

การพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์ของเมืองที่คำนึงถึงมรดกทางสถาปัตยกรรม ซึ่งถือว่าเป็น
ภูมิปัญญาที่ล้ำค่าของบรรพบุรุษ ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตส่ง
ทอดมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตามบริบทของเมืองและชุมชนที่มีความแตกต่างกันไป

หลายเมืองในประเทศไทยเป็นเมืองเก่าที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีคติความเชื่อใน
การสร้างเมืองและการวางผังเมือง เช่น เมืองในล้านนา การสร้างบ้านแปงเมืองเชียงใหม่ เมือง
ในภาคอีสานที่ได้รับอิทธิพลของขอม เป็นต้น อัตลักษณ์แต่ละเมืองจึงสะท้อนผ่านงานสถาปัตยกรรม
และสภาพแวดล้อมของชุมชน ซึ่งจะมีลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน แต่ละความเชื่อของกลุ่มคน
และแต่ละพื้นที่ ยกตัวอย่าง เมืองเชียงรายได้ จากประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงรายได้ ที่การสร้าง
บ้านแปงเมืองของพญามังรายในบริเวณที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำกั้นนั้น เมืองเชียงรายได้ จึงมีความ
หมายว่า เมืองของพญามังราย การตั้งถิ่นฐานของผู้คนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ปรากฏลักษณะ
งานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นล้านนา ซึ่งมีความเฉพาะ สามารถระบุตัวตนและความเป็นมาของชุมชนได้
ต่อมา เมื่อได้รับอิทธิพลจากมิชชันนารีสอนศาสนา งานสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก สถาปัตยกรรม
แบบโคโลเนียล จึงส่งผลให้ภูมิทัศน์และอัตลักษณ์ของเมืองเปลี่ยนแปลงไป ประกอบกับ การ
เปลี่ยนแปลงบทบาทของเมืองเชียงรายได้ให้เป็นเมืองชายแดนในเขตเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ 3 ชุมชน
คือ ชุมชนเมืองเชียงของ ชุมชนเมืองเชียงแสน และชุมชนเมืองแม่สาย โดยออกแบบเมือง
ชายแดนเชียงของ ในลักษณะ “หนึ่งเมืองสองระบบ” คือ เมืองเก่า-เมืองใหม่ ที่มีการพัฒนาและ
การอนุรักษ์ในกรอบทิศทางที่สมดุล มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ในเมืองเก่า กับ
ทิศทางพัฒนาเมืองใหม่รองรับการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ เชื่อมโยงกับสะพานมิตรภาพแห่งที่

4 ที่อำเภอเชียงของ ส่วนเมืองชายแดนเชียงแสน กำหนดให้มีการสร้างรูปแบบเมืองให้มีชีวิตชีวาเหมือนเป็น “พิพิธภัณฑ์มีชีวิตของเมืองที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์” ที่ชุมชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในขณะที่ เมืองชายแดนแม่สาย มีแนวคิดการพัฒนาเมืองให้เป็น “เมืองการค้าเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์” เพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมาร์ ดังนั้น การวางผังเมืองชายแดนดังกล่าว ทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะอาคารประเภทบ้านพักอาศัย ถูกรื้อทำลายเพื่อสร้างใหม่ตามกระแสนิยม มรดกสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทต่าง ๆ ในเมืองจึงถูกเปลี่ยนไปสู่สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ ทำให้เมืองในจังหวัดเชียงรายมีภาพของเมืองที่เหมือนกับเมืองอื่น ๆ ไม่มีสิ่งใดที่แสดงตัวตนของความเป็นอัตลักษณ์เมืองได้ ที่เหลืออยู่ปรากฏเพียงอาคารประเภทศาสนสถานบางหลัง ที่ยังคงร่องรอยแบบล้านนาเท่านั้น การเปิดวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อรับการพัฒนา ก็เท่ากับเป็นการเริ่มกระบวนการแตกสลายของอัตลักษณ์เมืองตามมา

ความเป็นอัตลักษณ์ของเมือง ๆ หนึ่ง ทำให้เมืองนั้น ๆ มีภาพที่ชัดเจนซึ่งนับเป็นจุดขายที่สำคัญในมิติด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการสร้างสรรค์อัตลักษณ์เมือง ใช้แนวคิดการควบคุมการพัฒนาที่สมดุล ควบคู่กับ การอนุรักษ์เมืองหรือฟื้นฟูเมืองให้กลับคืนสภาพที่ดี ซึ่งหากพิจารณาในแง่ของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมือง จะเห็นได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองเกิดบนฐานชุมชน (Community Based Tourism) โดยเป็นการพัฒนา ควบคู่กับ การอนุรักษ์ การสร้างเรื่องราว (theme/story) ให้เกิดคุณค่าเชิงพื้นที่ โดยการฟื้นฟูวิถีชีวิตและประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนให้เป็นจุดขาย รวมถึง การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการ

**แลนด์มาร์ค (landmark) แสดงอัตลักษณ์ของเมืองเชียงราย
ออกแบบโดยอาจารย์เฉลิมชัย โฆสิตพิพัฒน์**

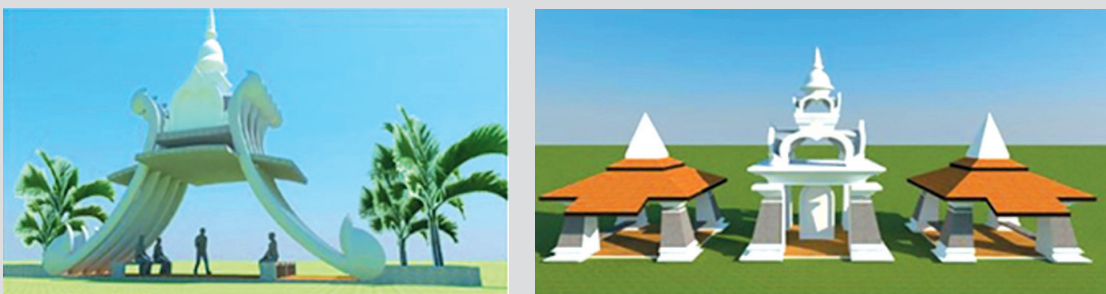

อนุรักษ์มรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง รวมทั้งยังก่อให้เกิดการเพิ่มรายได้และการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกด้วย

จากความเป็นอัตลักษณ์ของเมืองที่ส่งผลให้การพัฒนาเมืองเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ในกรณีดังกล่าว เทศบาลนครเชียงรายและองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย จึงได้ริเริ่มโครงการการฟื้นฟูเมือง (Urban Renewal) การอนุรักษ์พื้นที่ที่มีความหมายและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองเชียงราย และการฟื้นฟูสถาปัตยกรรมล้านนาในย่านเมืองเก่าของเมืองเชียงราย เช่น อาคารเก่าในเขตเมือง และกลุ่มอาคารในพื้นที่ศาลากลางหลังเก่า เพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าและความหมายของความเป็นมาและรากเหง้าของชุมชน โดยเป็นการฟื้นฟูสถาปัตยกรรมเก่าและการพัฒนาเมืองให้มีความสวยงาม พร้อมทั้งสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้สอยมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ในการดำเนินการได้สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อความยั่งยืนของเมืองและสุขภาวะของผู้คนที่อยู่อาศัยในเมือง โครงการในการพัฒนาเมือง เพื่อการอนุรักษ์สภาพทางภูมิทัศน์วัฒนธรรม และเป็นแนวทางในการอนุรักษ์

ศาลากลางจังหวัดเชียงราย เป็นสถาปัตยกรรมที่มีอายุกว่า 100 ปี สร้างในสมัยของพระพลอาษาเป็นข้าหลวงเมื่อเชียงราย ออกแบบและก่อสร้างโดยนายแพทย์วิลเลียม เอ.บริกส์ (Dr. William A. Briggs) แพทย์ชาวอเมริกันในนามคณะมิชชันนารี อเมริกันเพรสไบทีเรียน

การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมที่เหมาะสม ในเขตพื้นที่เมืองประวัติศาสตร์เชียงแสน

สถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยเทศบาลนครเชียงราย ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบการพัฒนาเมือง ได้ออกข้อบังคับเทศบัญญัติ ในการควบคุมรูปทรง สี วัสดุ และความสูงของสิ่งปลูกสร้างในพื้นที่เมือง เพื่ออนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม และสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทของเมืองเชียงราย

ข้อจำกัด/ปัญหาในการพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์ของเมือง สำหรับประเทศไทย คืออะไร

หากพูดถึงข้อจำกัด และ/หรือปัญหาในการพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์ของเมืองสำหรับประเทศไทย คือ การทำงานแบบแยกส่วนกันของหน่วยงานราชการ ทั้งแยกส่วนกันภายในหน่วยงานราชการเดียวกัน และการทำงานแยกส่วนกันระหว่างหน่วยงานราชการด้วยกันเอง ทั้งในหน่วยงานระดับเดียวกัน และหน่วยงานต่างระดับกัน ยกตัวอย่างง่าย ๆ อย่างเช่น ในการพัฒนาพื้นที่เมืองแห่งหนึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการพัฒนาเมืองทำตามยุทธศาสตร์ของตน ส่วนในระดับจังหวัด มีการดำเนินการอีกอย่างตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัด โดยทั้งสองแนวทางไม่สอดคล้องกัน หรือในกรณีเป็นพื้นที่ในเขตโบราณสถาน จะมีหน่วยงานกรมศิลปากรเข้ามาดูแล ซึ่งจะมีการดำเนินการในการพัฒนาอีกแบบ

ในหลายพื้นที่การพัฒนาเมืองที่เราจะเห็นตัวอย่างในลักษณะดังกล่าวชัดเจน เช่น การพัฒนาพื้นที่ริมน้ำ ซึ่งมีหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ทั้งหน้าที่ดูแลในฐานะของการเป็นหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ เช่น กรมเจ้าท่า หรือหน่วยงานดูแลในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน สำนักงานจังหวัด และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเทศบาล ซึ่งต่างมีหน้าที่ในความรับผิดชอบที่แตกต่างกันในพื้นที่เดียวกัน รวมทั้ง อาจมีนโยบายและแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ที่แตกต่างกัน ตามภารกิจของหน่วยงานด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพื้นที่นั้น ๆ มีปัญหาหรือกรณีพิพาทเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการบุกรุกพื้นที่ของประชาชนด้วยจะส่งผลให้การพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นไปตามกรอบและทิศทางในการวางผังเมืองหรือเป้าประสงค์ในการพัฒนาเมืองให้เป็นไปตามอัตลักษณ์ของเมืองนั้น ดำเนินการไปได้ลำบาก

นอกจากนั้น ข้อจำกัดเดิม ๆ ในการพัฒนาพื้นที่ หรือพัฒนาโครงการต่าง ๆ ของประเทศเรา คือ การขาดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการนำอัตลักษณ์เมือง เข้าสู่กระบวนการพัฒนาเมือง และไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาเมืองที่กำหนดไว้ ดังนั้น การพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์ของเมือง มีความจำเป็นเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชน กับ หน่วยงานหรือองค์กรของรัฐที่มีบทบาทในการจัดการภูมิทัศน์เมือง เพื่อให้ทั้งสองภาคส่วนมองเห็นเป้าหมายเดียวกัน รวมทั้ง รับรู้ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นและที่จะได้รับเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงสามารถขับเคลื่อนกลไกต่าง ๆ ในการพัฒนาเมืองให้เกิดขึ้นได้ และมีความยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมและการบังคับใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ทั้งการบังคับใช้กฎหมายเพื่อจัดการและควบคุมภูมิทัศน์เมือง ซึ่งเป็นกลไกของภาครัฐเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาสภาพภูมิทัศน์เมือง โดยการออกข้อบัญญัติท้องถิ่น ที่กำหนดรูปแบบและประเภทของอาคารไว้เป็นการเฉพาะ นอกเหนือจากบทบัญญัติในกฎหมายอาคารที่ใช้บังคับทั่วไป รวมทั้ง การใช้ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่ เช่น การวางผังเมืองเฉพาะ และการจัดรูปที่ดินตามพระราชบัญญัติ การจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาพื้นที่ พ.ศ. 2547 เพื่อรักษาบรรยากาศของความเป็นย่านเมืองเก่าให้คงอยู่

ในต่างประเทศ มีเมืองใดบ้างที่มีการพัฒนาเมืองตามอัตลักษณ์ของชุมชน/ เมืองที่น่าสนใจและประสบผลสำเร็จบ้าง

ตัวอย่างเมืองในต่างประเทศ ที่สร้างคุณค่าของสิ่งที่ควรอนุรักษ์ที่มีเอกลักษณ์ (Uniqueness) ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะในการสร้างจิตวิญญาณแห่งสถานที่ (Spirit of place) ตามลักษณะเฉพาะของเมือง (Character of town) เช่น เมืองบาร (Bath) เมืองเก่าบนเกาะอังกฤษที่ยังคงมีกลิ่นอายของโรมันอยู่ทั่วไปในเมือง ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (World Heritage) ในปี ค.ศ. 1987 เป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการภูมิทัศน์ของเมืองที่ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของเมืองไว้

เมืองบาร ตั้งอยู่ในบริเวณหุบเขาของแม่น้ำเอวอน มีฐานะเป็นนครในมณฑลซอมเมอร์เซท (Somerset) ในประเทศอังกฤษ อยู่ห่างจากนครลอนดอนไปทางทิศตะวันตกประมาณ 156 กิโลเมตร ปัจจุบัน เมืองบารเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศอังกฤษ ด้วยความสวยงามของสถาปัตยกรรมในยุคโรมันที่ยังคงความสมบูรณ์และสวยงาม อาทิ มหาวิหารบาร (Bath Abbey) โรงอาบน้ำ (Roman Bath) The Circle & Royal Crescent โรงละคร (the Theater Royal) และ สะพาน Pulteney เป็นต้น

ถึงแม้ว่า เมืองบาร จะเป็นเมืองที่เคยประสบภัยพิบัติครั้งใหญ่ทั้งภัยจากน้ำท่วม ไฟไหม้ และการถูกทำลายจากการทิ้งระเบิดในมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่จากแนวทางการฟื้นฟูและการบริหารจัดการเมือง ยังคงสามารถรักษาร่องรอยแห่งประวัติศาสตร์และอารยธรรมเก่าแก่สมัยโรมันไว้ได้ การจัดการเมืองที่เน้นการใช้ประโยชน์จากอาคารเก่าและกิจกรรมที่แสดงรูปแบบและลักษณะทางศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมของแต่ละยุคสมัย เข้ากับวิถีชีวิตของคนในเมือง และมีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนในการจัดตั้งและดำเนินการโครงการอนุรักษ์เมือง เช่น การให้คนในชุมชนเป็นผู้นำชมโบราณสถานในพื้นที่ของตนเอง ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมกันและความรู้สึกของการเป็นเจ้าของให้คนในชุมชน เป็นต้น เมืองบารจึงเป็นหนึ่งในจุดหมายของการเดินทางของนักท่องเที่ยวทั่วโลก

ที่มา : บริษัท ไอทีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (2559)

Bath Abbey หรือ มหาวิหารบาร เป็นมหาวิหารแบบกอธิค (Gothic) ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศอังกฤษ มหาวิหารบาร เป็นแลนด์มาร์กที่สำคัญของเมือง มีประวัติความเป็นมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 ก่อสร้างในปี ค.ศ. 1499 และแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1611

มหาวิหารบาร เป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของเมือง Bath Abbey หรือชื่อเต็มว่า Abbey Church of Saint Peter and Saint Paul ปัจจุบัน วิหารแห่งนี้ใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และสักการะบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยสถานที่แห่งนี้ได้รับการบูรณะและต่อเติมหลายครั้ง แต่ยังคงรักษารูปลักษณ์ของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างครบถ้วน โดยมีการบูรณะให้เป็นรูปแบบ Victorian Gothic ในช่วงปี ค.ศ. 1864 – ค.ศ. 1874 ภายในมหาวิหารแห่งนี้ มีสถาปัตยกรรมภายในที่ได้รับการขนานนามว่า เป็นศิลปะแบบกอธิคที่มีความสวยงามที่สุดในทวีปยุโรป โดยสถาปัตยกรรมที่สำคัญที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของพื้นที่ ได้แก่ เพดานพัด (Fan Vault) ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบกอธิคที่มีเฉพาะในประเทศอังกฤษเท่านั้น และห้องใต้ดินที่เป็นพิพิธภัณฑ์ Heritage Vaults Museum ที่แสดงเรื่องราวในอดีต และประวัติความเป็นมาของมหาวิหารแห่งนี้ บริเวณจัตุรัสด้านหน้า จะเป็นพื้นที่สำหรับแสดงศิลปะต่าง ๆ ของชาวเมืองบาร โดยรอบยังคงมีแผ่นหินรำลึกซึ่งบางส่วนแสดงเรื่องราวของทหารหาญและคำอุทิศให้กับทหารที่เสียชีวิต

Roman Bath หรือ โรงอาบน้ำร้อนในสมัยโรมัน สิ่งก่อสร้างสำคัญทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอายุกว่า 2,000 ปี ที่ยังคงสภาพความสวยและความสง่างาม ในรูปแบบจอร์เจียน และวิกตอเรียน (Georgian and Victorian)

Roman Bath แสดงรูปแบบและลักษณะทางศิลปกรรมของยุคสมัย ผ่านทางสถาปัตยกรรม และสิ่งก่อสร้าง ที่สะท้อนภูมิลักษณะของเมืองที่เป็นเมืองที่เป็นแหล่งน้ำพุร้อนธรรมชาติ ความคิด ความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในยุคหนึ่ง ๆ ที่มีวัฒนธรรม “Thermae Bath Spa” ซึ่ง Roman Bath ได้รับการก่อสร้างขึ้นโดยชาวโรมันในคราวที่ยกพลขึ้นเกาะอังกฤษในปี ค.ศ. 60 ต่อมา สถานที่แห่งนี้ได้ถูกชาวโรมันทิ้งร้างไว้ จวบจนศตวรรษที่ 12 อังกฤษจึงได้มีการปรับปรุง Roman Bath ขึ้น โดยในการปรับปรุงนั้น มุ่งเน้นการแก้ไขตัวอาคารให้มีความแข็งแรงและคงทนด้วยวัสดุสมัยใหม่ หากแต่ยังให้คงรูปแบบและลักษณะของสถาปัตยกรรมในรูปแบบดั้งเดิมไว้ ส่งผลให้ Roman Bath ในปัจจุบันจึงยังคงให้ภาพและความรู้สึกเหมือนยังคงอยู่ใน Roman Bath ในยุคก่อสร้าง ปัจจุบัน Roman Bath เปิดเป็นพิพิธภัณฑ์ให้คนทั่วไปและนักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมได้

นอกจากนั้น การบริหารจัดการเมืองที่ผนวกเรื่องราวที่แสดงอัตลักษณ์ของเมือง และยังคงประโยชน์ใช้สอยได้จริงในปัจจุบัน นำมาซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากของเมืองบาร เช่น ศูนย์เจนออสติน สถานที่จัดแสดงชีวิตและการทำงานของ เจน ออสเตน (Jane Austen) นักเขียนนวนิยายซึ่งถือกันว่าเป็นต้นแบบของผู้หญิงยุคใหม่ และเป็นที่มาของแนวคิดสตรีนิยม (Feminism) และ สิทธิสตรี ในเวลาต่อมา เมืองบาร มีการจัดเทศกาลเจน ออสเตน ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนกันยายนของทุกปี โดยเป็นงานเฉลิมฉลองจำนวน 10 วันที่มีกิจกรรมในธีมสมัยรีเจนชัวร์รอบตัวเมืองบาร หรือ พิพิธภัณฑ์แฟชั่น (Fashion Museum) ซึ่งใช้สถานที่จริงทางประวัติศาสตร์ในการสร้าง การจัดแสดงให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเข้าใจถึงศิลปวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย

เมืองที่น่าสนใจอีกแห่ง ที่ถึงแม้ว่าจะประสบเหตุการณ์แผ่นดินไหว ในปี พ.ศ. 2558 แต่ยังคงสามารถฟื้นฟูเมืองให้คงไว้ตามอัตลักษณ์ของเมือง คือ เมืองภักตะปุร์ (Bhaktapur) ประเทศเนปาล เมืองสำคัญซึ่งอยู่ในเส้นทางการค้าระหว่างเนปาลไปสู่อินเดียและจีนในอดีต ส่งผลให้เมืองแห่งนี้ เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมที่หลากหลายผสมผสานได้อย่างลงตัว ภักตะปุร์ เป็นเมืองเก่าที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเมืองมรดกโลก 1 ใน 7 แห่งของประเทศเนปาล

ที่มา : Anil Blon (2013)

ภักตะปุร์ (Bhaktapur) แปลว่า เมืองที่ผู้คนภักดีต่อพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของตั้งอยู่ในหุบเขากาฐมาณฑุ ซึ่งโดยสภาพของเมืองเป็นเนินสูง มีสภาพแวดล้อมที่ยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ได้ ถึงแม้ว่า กระแสการท่องเที่ยวจะหลั่งไหลเข้าสู่เมืองมาโดยตลอด

เมืองภักตะปุร์ ยังคงเป็นเมืองเก่าที่เต็มไปด้วยเสน่ห์ในยุคกลางถึงแม้ว่าจะล่วงเลยมานานหลายร้อยปีก็ตาม ภักตะปุร์ยังมีร่องรอยความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมในอดีตอย่างชัดเจน โดยชุมชนมีส่วนร่วมกับการโบราณสถาน ผู้คนในเมืองยังคงสามารถดำเนินชีวิตตามปกติ และยังคงแสดงออกถึงความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ยังคงได้รับการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งกลมกลืนกับอัตลักษณ์ของเมือง ที่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเมืองเสมือนพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตอย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากบริเวณจัตุรัสภักตะปุร์ (Bhaktapur Durbar Square) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่นักท่องเที่ยวได้เห็นวิถีชีวิตของชาวเนปาลี ทั้งการประกอบพิธีกรรมสำคัญ เช่น พิธีตีจ (Tej) การขายสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ เช่น ผ้าพาสมินา (Pashmina) หมวกภากาวันโตปี (Bhadgaonle Topi) ถ้วยรักซี งานแกะสลักไม้ ซึ่งการทำเครื่องปั้นดินเผา งานถักทอ และงานแกะสลักเป็นอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมที่สำคัญของเนปาล เป็นต้น

อาคารเก่าถูกดัดแปลงเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว
ในเชิงพาณิชย์กรรม

ชาวเนปาลยังคงดำเนินวิถีชีวิตปกติ
ภัตตาคารจึงเสมือน “พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต”
สร้างคุณค่าอัตลักษณ์เมืองที่เด่นชัดทางวัฒนธรรม

นอกจากนั้น การวางผังเมืองของภัตตาคารซึ่งผูกพันกับความเชื่อของชาวเมือง โดยการ
จัดวางผังรูปหอยสังข์ซึ่งเป็นอาวุธประจำกายของพระวิษณุ (Vishnu) แกนของสังข์เป็นถนนสายหลัก
ของเมืองที่เชื่อมจัตุรัสดูร์บาร์และจัตุรัสภัตตาคาร ถนนสายเล็ก ๆ เชื่อมระหว่างถนนสายหลัก
ของเมือง จะเป็นที่ตั้งของพระราชวัง และศาสนสถานต่าง ๆ ในปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ที่ดิน
ในพื้นที่โบราณสถาน ยังมีการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างสอดคล้องและเหมาะสม
นักท่องเที่ยวสามารถพักในเขตโบราณสถานและเลือกซื้อสินค้าพื้นเมืองในราคาถูกที่เกิดจาก
ผลผลิตของชุมชน และเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนอย่างแท้จริง ทำให้สามารถสร้าง
รายได้ให้แก่คนท้องถิ่นได้โดยตรง

ประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีรากเหง้า วัฒนธรรมที่หลากหลาย หากแต่กลมกลืนตาม
ภูมิศาสตร์ของพื้นที่ จึงควรนำจุดแข็งดังกล่าวมาผนวกกับการพัฒนาเมือง เพื่อสร้างจุดเด่น และ
อัตลักษณ์ของเมือง ซึ่งสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของเมืองได้

พศ. ดร. เกร็ก กิตติคุณ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบภูมิทัศน์เมือง สำเร็จการศึกษา

- ระดับปริญญาตรี สถาปัตยกรรมศาสตร์
จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ เจ้าคุณทหารลาดกระบัง
- ปริญญาโทด้านการวางผังเมือง จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- และปริญญาเอกด้านการศึกษาและพัฒนา จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย